

ВІДГУК

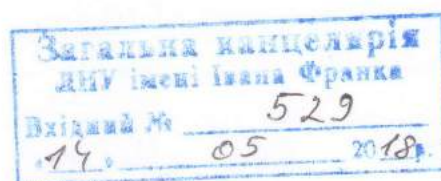
офіційного опонента

кандидата економічних наук, доцента Адамика Богдана Петровича
на дисертаційну роботу **Жовтанецької Ярини Всеволодівни**
на тему: «Антикризове управління фінансовою діяльністю банків»,
представлену на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук за спеціальністю
08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми дослідження

В умовах наростання кризових явищ у банківській сфері, поглиблення внутрішніх і зовнішніх несприятливих чинників та загроз, загострення глобальних і структурних дисбалансів й диспропорцій, розробка теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо антикризового управління фінансовою діяльністю банків залишається актуальною науковою й практичною проблемою. Політична та фінансова нестабільність в основних сферах життєдіяльності суспільства активізувала деструктивний сценарій розвитку вітчизняної банківської системи, результатом якого стало скорочення загальної кількості банківських установ, недостатній рівень капіталізації, значний обсяг негативно класифікованих активів, незбалансована їх структура із зобов'язаннями як за строками, так і сумами, що й спричинило поглиблення кризових явищ й визнання значної кількості банківських установ неплатоспроможними.

Це вимагає розробки відповідних антикризових заходів залежно від типу й глибини прояву кризових ситуацій, сфери їх реалізації та спрямованості в цільовому й функціональному аспектах. Необхідність дослідження теоретичних та методичних засад антикризового управління фінансовою діяльністю банків України і розробка практичних рекомендацій щодо його вдосконалення зумовили своєчасність, наукову новизну й практичну цінність дисертаційного дослідження Жовтанецької Я. В.

Зв'язок проблеми з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження пов'язане з науково-дослідною роботою, що виконувалась в ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього" НАН України, зокрема: "Методологічні основи та напрями реформування адміністративно-територіального устрою України" (номер державної реєстрації 0114U004401); "Фінансове забезпечення розвитку територіальних громад Карпатського регіону в умовах реформування місцевого самоврядування" (номер державної реєстрації 0115U000018), "Ризики бюджетної децентралізації у формуванні фінансового потенціалу територіальних громад Карпатського регіону" (номер державної реєстрації 0117U003493). Авторський внесок у розробку вказаної тематики полягав в дослідженні банківської системи України з позицій діагностики кризових явищ і розробки рекомендацій щодо впровадження механізму антикризового управління, обґрунтуванні методичних підходів до діагностики кризових явищ у фінансовій діяльності банків на макро- й мікрорівнях, які є основою прийняття управлінських рішень щодо реалізації антикризових заходів; обґрунтуванні ролі банківської системи у формуванні фінансового потенціалу територіальних громад та прогнозуванні основних фінансових показників функціонування банків з використанням економіко-математичних моделей.

Рівень обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність і новизна

Достовірність та обґрунтованість представлених в роботі висновків та рекомендацій визначається сукупністю отриманих автором наукових результатів. У процесі дослідження дисертантом опрацьовано: 217 літературних та електронних джерел, серед яких фундаментальні праці вітчизняних та зарубіжних учених, присвячені сучасним підходам та проблемним аспектам антикризового управління фінансовою діяльністю банків, нормативно-правові акти з питань функціонування банків, енциклопедичні й довідкові видання, дані Національного банку України, Державної служби статистики України та ін.

Обґрунтуванню теоретичних положень, висновків та практичних рекомендацій, які містяться у дисертації, сприяло використання основних положень економічної теорії, загальнонаукових та спеціальних методів: аналізу, синтезу, абстрактно-логічного, історичного, порівняльного, статистичного, системно-структурного та функціонального аналізу, узагальнення та групування, економіко-математичного моделювання, що зумовило високий рівень об'єктивності проведеного дослідження. Мету роботи досягнуто – обґрунтовано теоретичні засади, розроблено методичні підходи та практичні рекомендації щодо антикризового управління фінансовою діяльністю банків.

Найбільш важливими результатами, що характеризуються новизною і розкривають логіку, складність, повноту і зміст дисертаційного дослідження, слід вважати наступні положення.

Дисертантом поглиблено теоретико-концептуальний базис поняття "антикризове управління фінансовою діяльністю банків", обґрунтовано його ключові положення, виокремлено основні підходи до систематизації моделей діагностики кризових явищ у фінансовій діяльності банківських установ та удосконалено існуючі підходи до формування механізму антикризового управління фінансовою діяльністю банків.

В роботі систематизовано наукові підходи до розкриття суті банківських криз (с. 25-29), причин та чинників їх виникнення (с. 29-32) й представлено авторський підхід до їх групування з позицій "причини-симптоми-фактори" (табл. 1.2, с. 33). Запропоновано класифікацію основних чинників, які визначально впливають на виникнення кризових явищ і ситуацій та базуються на управлінському підході (с. 33-35, рис. 1.1). На основі існуючих теоретичних положень (табл. 1.3, с. 35-37), запропоновано авторське трактування суті категорій "антикризове управління банківською діяльністю", "антикризове управління банками" та "антикризове управління фінансовою діяльністю банків" (с. 37-38), здійснено групування характерних ознак (рис. 1.2, с. 39), цілей та завдань антикризового управління фінансовою діяльністю банків (с. 40-41, рис. 1.3).

Вагомим науковим доробком є здійснена здобувачем систематизація функцій

антикризового управління фінансовою діяльністю банків з урахуванням особливостей їх прояву на мега-, макро-, мезо- й мікрорівнях (табл. 1.4, с. 42-43) та принципів даного виду управління (с. 44-45).

Дисертантом розглянуто й обґрунтовано основні етапи антикризового управління фінансовою діяльністю банків (с. 48-50). На основі узагальнення існуючого наукового доробку сформовано авторський підхід до класифікації моделей банківських криз (рис. 1.4, с. 59) та здійснено їх комплексну характеристику (табл. 1.7, с. 60-66).

Заслуговує на увагу розроблений в роботі механізм антикризового управління фінансовою діяльністю банків з конкретизацією інструментарію спрямованості управлінських рішень в рамках суб'єктно-об'єктних відносин та належності до рівневої структури (рис. 1.5, с. 70), що дозволило виокремити форми, методи, важелі та інструменти реалізації заходів антикризового управління на макро- й мікрорівнях (с. 69-78), обґрунтувати доцільність впровадження системи заходів банківського антикризового управління (табл. 1.8, с. 78) та охарактеризувати її прикладний аспект.

Практичну цінність становить запропонований дисертантом системний підхід до антикризового управління фінансовою діяльністю банків, який, на його думку, повинен враховувати та поєднувати сукупність складових, що дозволяють всебічно розробляти, впроваджувати й реалізовувати програми антикризового управління фінансовою діяльністю банків з базуванням на інтегрованих показниках-індикаторах для ідентифікації внутрішніх й зовнішніх загроз, оцінки кризових явищ й ситуацій, глибини кризи й розробки превентивних й реактивних заходів та враховувати етапи та заходи із забезпечення даного процесу (с. 84-85, рис. 2.1).

Особливу увагу автор приділяє аналітичному інструментарію оцінювання фінансової діяльності банків в рамках методичного підходу, який включає 6 груп показників та дозволяє оцінити: 1) рівень капіталізації, 2) якість активів, 3) кредитно-інвестиційну діяльність, 4) ліквідність, 5) депозитну базу, 6) прибутковість та ефективність банківської діяльності (с. 86-90, табл. 2.1).

Прикладну цінність має запропонований здобувачем підхід щодо

інтегральної оцінки рівня кризового стану як банківської системи, так і окремих установ, який ґрунтується на комплексному аналізі індикаторів фінансової стабільності банків та дозволяє виявити реальні й потенційні кризові явища та загрози (с. 92-94) з визначенням вагових коефіцієнтів (табл. 2.2) і шкали градації рівнів їх кризового стану (табл. 2.3). На основі проведених аналітичних розрахунків дисертантом визначено інтегральний індикатор оцінки кризового стану банків України (рис. 2.2, с. 103) та його рівень за 2012-2016рр.

У роботі проведено ґрунтовний аналіз і здійснено оцінку фінансової діяльності банків у контексті виявлення кризових явищ (с. 104-121, с. 125-126), що дозволило виокремити проблемні аспекти у діяльності низки установ. Акцентовано, що визначальними чинниками дестабілізації в банківському секторі стало зростання негативно класифікованих кредитів при скороченні депозитного портфеля банківських установ, що вимагає розробки системи антикризового менеджменту кредитного та депозитного портфелів банків (рис. 2.8, с. 122), яка дозволить мобілізувати зусилля менеджменту на формуванні й реалізації антикризових заходів у депозитній та кредитній діяльності банків (с. 123).

Прикладну цінність становить запропонований автором підхід для ідентифікації кризових явищ у банках України на основі аналізу й оцінювання ключових показників індикаторів, таких як: прибуток (збиток), співвідношення статутного й власного капіталів, обсягів проблемних кредитів до їх загальної величини, сформованих резервів до сукупного кредитного портфеля (с. 128), який дозволив дисертанту здійснити групування банків України в залежності від стадії розвитку кризи (табл. 2.13, с. 131), виокремити основні проблемні аспекти, що вимагають вирішення (с. 153-154) та розробки відповідних пропозицій.

Дисертантом на основі використання лінійної, поліноміальної другого порядку та експоненціальної моделей (с. 159-174) здійснено прогностичні розрахунки основних показників фінансової діяльності банків України та зроблено висновки щодо збереження окремих негативних тенденцій розвитку банківського сектора на найближчі роки.

Вагомим доробком здобувача є розробка системи превентивних (рис. 3.12,

с. 177) й реактивних заходів антикризового управління фінансовою діяльністю банків (рис. 3.14, с. 185) та сфери їх реалізації (рис. 3.16, с. 188), що дало змогу автору окреслити альтернативні варіанти виходу з кризового стану й запропонувати модель обґрунтування доцільності реалізації заходів антикризового менеджменту (рис. 3.17, с. 191).

Заслугує позитивної оцінки розроблена дисертантом концептуальна схема фінансової стратегії антикризового управління в банківському секторі (рис. 3.18, с. 198), яка орієнтована на визначення антикризових стратегічних орієнтирів, конкретизує послідовність етапів щодо здійснення заходів антикризового управління в банках та має практичну спрямованість.

Ґрунтовними є пропозиції щодо систематизації фінансових стратегій банків з позицій антикризового управління (рис. 3.19, с. 204), які дозволяють формувати перспективні напрями розвитку банків з врахуванням реальних та потенційних кризових явищ.

Отже, до положень, що відображають наукову новизну дисертаційного дослідження, слід віднести:

- розробку методичного інструментарію щодо виявлення латентних, реальних та потенційних кризових явищ і загроз у фінансовій діяльності банків на основі індикаторного підходу;
- поглиблення сутності понять "антикризове управління банками" та "антикризове управління фінансовою діяльністю банків";
- удосконалення моделі обґрунтування доцільності реалізації заходів антикризового управління фінансовою діяльністю банків в частині відображення в ній послідовності дій й рішень для виявлення, оцінювання та розробки заходів виходу із кризового стану;
- концептуальну схему формування фінансової стратегії антикризового управління в банках України, яка спрямована на визначення антикризових стратегічних орієнтирів й пріоритетної мети та завдань щодо попередження й нейтралізації кризи у взаємозв'язку ресурсів, можливостей, конкурентних переваг, яка послужила основою систематизації фінансових стратегій

- антикризового управління в банках та дозволила виокремити нові ознаки класифікації, зокрема: 1) методи ідентифікації та способи реагування на кризові явища та загрози; 2) життєвий цикл розвитку та глибина кризи; 3) джерела фінансування антикризових заходів;
- механізм антикризового управління фінансовою діяльністю банків з урахуванням рівневої належності та суб'єктно-об'єктного підходу;
  - класифікацію моделей діагностики банківських криз з виокремленням моделей раннього попередження кризових явищ (EWS), моделей банківських криз, які пов'язані із прогнозуванням неплатоспроможності, порушенням банківської ліквідності, економічним спадом та фінансовою лібералізацією;
  - підходи до прогнозування основних показників фінансової діяльності банків на основі використання лінійної, поліноміальної та експоненціальної моделей;
  - поглиблення теоретико-методичних положень формування антикризового управління фінансовою діяльністю банків, що базуються на системному підході з врахуванням послідовності етапів та заходів із забезпечення даного процесу;
  - обґрунтування потреби використання системи превентивних та реактивних заходів антикризового управління на основі поєднання тріади таких її елементів як: інструменти, методи та цільові орієнтири.

Дисертаційне дослідження є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до обґрунтування теоретичних та методичних засад й практичних рекомендацій щодо антикризового управління фінансовою діяльністю банків. Усі наукові результати, що викладені у дисертації й виносяться на захист, одержані автором самостійно.

Підсумовуючи вищевказане, слід відзначити, що дисертація «Антикризове управління фінансовою діяльністю банків» є завершеною працею, де логічно й змістовно висвітлено наукове обґрунтування підходів та рекомендацій щодо вдосконалення антикризового управління фінансовою діяльністю банків.

Важливість для науки і практики отриманих результатів дослідження і рекомендації щодо їх подальшого використання

Отримані дисертантом результати дослідження мають не тільки теоретичне, а й прикладне значення.

Практична значимість роботи полягає в тому, що основні наукові положення доведені автором до рівня методичних рекомендацій, про що свідчать документи, які підтверджують використання результатів дослідження в практичній діяльності.

Матеріали дисертаційного дослідження в частині розробки рекомендацій щодо діагностики кризових явищ у фінансовій діяльності банків, розробки та обґрунтування управлінських рішень в процесі реалізації антикризових заходів, формування стратегії розвитку банківської установи використано у практичній діяльності VS банку (довідка № 02-2/9318 від 20.06.2017р.).

Розроблений в роботі інструментарій щодо визначення прогностичних фінансово-економічних показників діяльності на основі економіко-математичних залежностей був використаний ПАТ "Ощадбанк" (довідка № 6617 від 12.09.2017р.), що дозволило обґрунтувати систему превентивних та реактивних заходів антикризового управління фінансовою діяльністю банку.

Одержані автором результати наукового дослідження використані в навчальному процесі Львівського торговельно-економічного університету при викладанні дисциплін "Фінансовий менеджмент у банку", "Банківські операції", "Кредитний менеджмент", "Антикризове управління банком" (довідка № 529/22 від 06.06.2017 року).

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

За результатами дисертаційного дослідження автором опубліковано 18 наукових праць загальним обсягом 6,92 друк. арк., з яких особисто автору належить 6,82 друк. арк., у тому числі 10 одноосібних статей обсягом 5,69 друк. арк. – у наукових фахових виданнях, з яких 8 включені до міжнародних

наукометричних баз, 1 публікація - у виданні іноземної держави; 8 – матеріали і тези науково-практичних конференцій. Ознайомлення з публікаціями дозволяє стверджувати, що в них висвітлені основні положення роботи.

Основні методичні положення, наукові розробки і результати дослідження доповідалися й отримали позитивну оцінку на 8 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях в м. Львові, Черкасах, Києві, Вінниці, Харкові, Одесі та ін.

Зміст автореферату, його структура повністю відповідають основним положенням, висновкам і рекомендаціям дисертаційної роботи.

Дискусійні положення і недоліки дисертації

Відзначаючи актуальність обраної теми, наукову новизну результатів дисертаційного дослідження, їх достовірність й практичну значимість, слід вказати на наявність дискусійних положень, окремих недоліків і неточностей у роботі Жовтанецької Я. В. Суть основних полягає в наступному:

1. Дискусійним є підхід щодо виокремлення автором таких характерних ознак антикризового управління: відновлення фінансової стабільності; запобігання визнання банків нежиттєздатними та неплатоспроможними; розробка санаційних заходів й програм фінансового оздоровлення; визначення форм реорганізації банків; мінімізація фінансових витрат (рис. 1.2, с. 39). На нашу думку, зазначені положення є швидше результатом реалізації функцій антикризового управління фінансовою діяльністю банків, який має відповідні форми прояву.

2. Вимагає більш детального обґрунтування підхід дисертанта щодо визначення вагових значень інтегральних індикаторів, які в подальшому використовуються для розрахунку рівня кризового стану банків України (табл. 2.2, с. 93) з позицій ґрунтовної деталізації їх кількісних значень, ступеня пріоритетності і впливу на глибину кризових явищ.

3. Автором зроблений великий обсяг роботи із групування банків України залежно від стадії розвитку кризи на установи, які перебувають у стані

потенційної, прихованої кризи, гострого та критичного кризових станів (п. 2.3, с. 131). Доцільно було б у висновках до параграфу представити, які банки відновили свої докризові позиції, а які установи були виведені з ринку з ознаками нежиттєздатності й неплатоспроможності.

4. Здобувачем запропоновано концептуальну схему формування фінансової стратегії антикризового управління в банках України (с. 198), яка передбачає три основні блоки: формування, реалізація, стратегічний контроль та коригування антикризової фінансової стратегії. Автором в значній мірі увагу зосереджено на формуванні антикризової фінансової стратегії, а роль стратегічного контролю і механізм коригування стратегій залишилися поза увагою дисертанта.

5. У роботі здійснено вагомий аналітичний розрахунок функціонування банків в умовах кризи. Проте вимагає більш детального аналізу розрахована автором табл. 2.7 (с. 109) в частині антикризового управління фінансовою діяльністю державних банків, частка яких зросла у 2016 році до значення понад 50% активів банківського сектору. Доцільно поглибити аналіз з позицій ймовірності загострення кризових явищ. Окремі результати досліджень займають великий обсяг за сторінками і їх доцільно було б перенести у додатки (наприклад, с. 133-136, с. 141-142 та ін).

Зазначені зауваження і недоліки дисертаційного дослідження не зменшують загальної цінності і вагомості наукового доробку дисертанта.

Загальний висновок

Ознайомлення з дисертацією Жовтанецької Ярини Всеволодівни дозволяє зробити висновок, що мета роботи досягнута, поставлені завдання вирішені. Дисертаційна робота «Антикризове управління фінансовою діяльністю банків» є завершеним науковим дослідженням актуальної проблеми, відзначається науковою новизною, має теоретичне і практичне значення. Основні положення дисертації належним чином висвітлені в опублікованих працях та в авторефераті.

За змістом і оформленням робота відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Про затвердження порядку присудження наукових ступенів», затвердженого

Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, та паспорту спеціальності, а її автор – Жовтанецька Ярина Всеволодівна - заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
декан факультету банківського бізнесу
Тернопільського національного
економічного університету, МОН України

Адамик Б.П.

Підпис:	
Завіряю:	
Зав. загальною відділом:	